

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

М. В. Афанасьєв

ПРАВОВА СТАТИСТИКА

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 Право
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма Правове регулювання економіки

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри статистики і
економічного прогнозування

О. В. Раєвнева

О.В. Раєвнева

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри статистики і економічного прогнозування
Протокол № 1 від 02.09.2019 р.

Розробники:

Раєвнева О. В., д.е.н., проф. кафедри статистики і економічного прогнозування

Бровко О.І., к.е.н., доц. кафедри статистики і економічного прогнозування

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Правова статистика, як галузь статистики, вивчає кількісну сторону масових суспільно-правових явищ і в своїх показниках відображає процес охорони суспільного та державного ладу, прав та інтересів окремих громадян, установ, підприємств. Знання методів середньо-статистичного вимірювання складних правових явищ в житті суспільства є невід'ємним елементом підготовки висококваліфікованих юристів.

Вивчення навчальної дисципліни «Правова статистика» належить до циклу базових дисциплін освітнього ступеня «бакалавр» для студентів спеціальності 081 «Право» освітньо-професійної програми «**Правове регулювання економіки**» та спрямована на формування у студентів базових компетентностей щодо згоди аналізувати, об'єктивно оцінювати явища та процеси, встановлювати залежність результативного показника від комплексу факторів, виявляти тенденції зміни досліджуваних явищ і прогнозувати їх розвиток та інтерпретації отриманих результатів дослідження тощо.

Об'єктом навчальної дисципліни є суспільно-правові процеси та складові соціальних, економічних та бізнесових систем.

Предметом навчальної дисципліни є фундаментальні статистичні методи дослідження даних.

Мета навчальної дисципліни: формування теоретичних знань, практичних навичок збирання, обробки, систематизації, аналізу закономірностей розвитку суспільно-правових процесів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Правова статистика» є:

здійснення всебічного обліку, збирання й аналізу статистичної інформації про факти соціально-економічного життя, що детермінують правопорушення;

розробка і впровадження наукових методів обліку, міжнародних стандартів і рекомендацій;

вивчення методів побудови індексів та їх дослідження;

формування вибірки та забезпечення достовірності, об'єктивності, оперативності показників правової статистики, що є базою для розробки управлінських рішень;

побудова індикаторів дослідження даних та їх аналіз суспільно-правових процесів.

Курс	2	
Семестр	4	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	28
	лабораторні	32
Самостійна робота	60	
Форма підсумкового контролю	Залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Економіка	Маркетинг
Інформатика	Написання курсових робіт, консультаційних проектів

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність до дослідження методології та основних категорій правової статистики, методів та інструментів статистичного дослідження, організації статистичного спостереження	Здатність застосовувати основні прийоми роботи з електронними таблицями: введення та редагування даних, форматування, проектування таблиць з табличним процесором MS Excel
Здатність до систематизації інформаційного матеріалу щодо дослідження економіко-правових процесів	Здатність групувати статистичні дані за допомогою надбудови MS Excel "Аналіз даних"
Здатність до володіння методами оцінки та аналізу динаміки, структури, порівняння економіко-правових явищ і процесів.	Здатність розрахунку структурних середніх за видами рядів розподілу; Здатність розрахунку показників варіації. Здатність проводити статистичну оцінку, аналізу, структури, динаміки, порівняння структурних змін у часі та просторі
Здатність до визначення взаємозв'язків соціально-правових явищ і процесів та аналізу динамічних рядів на підставі аналітичних показників	Здатність до розрахунку показників тісноти та істотності кореляційного зв'язку Здатність до побудови рівняння регресії і визначення його параметрів
Здатність до аналізу динамічних рядів на підставі визначення їх характеристик та визначення тенденцій розвитку	Здатність до розрахунку основних показників рядів динаміки Здатність до використання методів інтерполяції та екстраполяції даних для дослідження основних тенденцій розвитку в правовій діяльності
Здатність до використання індексного методу у дослідженні суспільно-правових явищ та процесів	Здатність до побудови різноманітних форм вираження індексів та оцінки їх взаємозв'язку
Здатність візуалізації інформаційного матеріалу	Здатність до побудови та аналізу графіків та таблиць за результатами досліджень.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи правової статистики

Тема 1. Вступ до правової статистики: предмет, метод, завдання

1.1. Загальне поняття статистики. Предмет і метод статистичної науки

Підходи до визначення поняття «статистика», «правова статистика». Еволюція розвитку правової статистики. Структура статистичної науки. Основні категорії правової статистики. Методи статистичних досліджень. Етапи статистичного дослідження.

1.2. Предмет, цілі і завдання правової статистики

Теоретична основа правової статистики. Предмет правової статистики. Цілі правової статистики. Основні завдання правової статистики. Методи правової

статистики.

1.3. Галузі правової статистики

Класифікація правової статистики залежно від характеру, обсягу й органів, що займаються збиранням і обробкою інформації. Сутність кожної галузі правової статистики.

1.4. Статистичний апарат у судових і правоохоронних органах.

Керівництво статистичною роботою на рівні країни, області, району. Організація статистичного апарату в судах, прокуратурі, органах МВС.

Лабораторна робота за темою 1. Формування репрезентативної вибірки дослідження суспільно-правових явищ та процесів.

Тема 2. Статистичне спостереження явищ і процесів правової діяльності

2.1. Поняття статистичного спостереження: цілі та завдання.

Мета статистичного спостереження. Етапи та завдання статистичного спостереження.

2.2. Організаційні форми, види і способи спостереження.

Форми проведення статистичного спостереження. Класифікаційні ознаки статистичного спостереження. Способи статистичного спостереження.

2.3. Організація статистичного спостереження.

Програма спостереження. План статистичного спостереження: програмно методологічні та організаційні питання.

2.4. Контроль матеріалів статистичного спостереження.

Сутність організації контролю отриманих даних. Помилки реєстрації та репрезентативності. Причини виникнення помилок та методи їх усунення.

Лабораторне завдання за темою 2. Засоби візуалізації даних у правовій діяльності

Тема 3. Зведення і групування показників правової діяльності

3.1. Поняття статистичного зведення та його види

Класифікаційні ознаки зведення. Просте зведення. Складне зведення. Централізоване зведення. Децентралізоване зведення.

3.2. Поняття і види групувань.

Вимоги до проведення групування. Види групування: типологічне, структурне, аналітичне. Сутність методу групувань. Правила вибору ознаки. Види групувальних ознак. Сутність вторинного групування.

3.3. Ряди розподілу, їх види, принципи побудови.

Сутність ряду розподілу. Види ряду розподілу. Елементи ряду розподілу: варіанта і частота. Прийоми побудови рядів розподілу.

Лабораторна робота за темою 3. Групування суспільно-правових даних та дослідження груп.

Змістовий модуль 2. Методи дослідження та аналізу складових суспільно - правових систем

Тема 4. Узагальнюючі статистичні величини, їх застосування у правовій статистиці

4.1. Поняття абсолютних величин та їх види.

Сутність узагальнюючих показників. Види абсолютних величин: індивідуальні

та загальні. Одиниці виміру абсолютних величин.

4.2. Відносні величини, їх види та способи обчислення.

Сутність відносних величин. Види відносних величин: відносна величина структури, відносна величина координації, відносна величина динаміки, відносна величина інтенсивності, відносна величина порівняння, відносна величина виконання плану, відносна величина планового завдання.

Лабораторна робота за темою 4. Статистичні засоби дослідження динаміки суспільно-правових явищ та процесів.

Тема 5. Середні величини та їх застосування у правовій статистиці

5.1. Сутність середніх величин, їх значення та умови використання

Середня величина, як категорія статистики. Значення середніх величин при дослідженні суспільно-правових явищ. Умови застосування середніх величин.

5.2. Види середніх величин у правовій статистиці.

Види середніх величин: сутність та формула розрахунку. Вибір способу розрахунку середньої.

5.3. Мода і медіана

Сутність використання моди і медіани у правовій статистиці. Способи обчислення моди і медіани.

Лабораторна робота за темою 5. Узагальнюючі статистичні показники при дослідженні суспільно-правових явищ та процесів.

Тема 6. Ряди динаміки та їх застосування у правовій статистиці

6.1. Поняття рядів динаміки та їх класифікація.

Сутність ряду динаміки. Види рядів динаміки. Елементи ряду динаміки. Побудова рядів динаміки.

6.2. Система показників, що використовуються в ході аналізу динаміки правових явищ і процесів.

Система показників для аналізу рядів динаміки: визначення та формули обчислення. Способи обчислення показників. Середні показники ряду динаміки. Умови розрахунку середніх показників рядів динаміки.

6.3. Основні прийоми аналізу динаміки правових явищ і процесів.

Сутність вивчення основних тенденцій і закономірностей розвитку правових явищ. Способи перетворення динамічних рядів. Методи прогнозування у правовій статистиці. Вимірювання сезонних коливань у правовій статистиці.

Лабораторна робота за темою 6. Дослідження тенденцій розвитку правових явищ та процесів.

Тема 7. Індекси у правовій статистиці

7.1. Поняття статистичних індексів та їх класифікація.

Визначення поняття «індекси». Загальні та індивідуальні індекси. Методи обчислення індексів. Сутність індексного індексу.

7.2. Агрегатна форма індексів.

Індекс фізичного обсягу виробленої продукції: сутність, формула розрахунку. Індекс цін. Індекс фізичного обсягу товарообігу.

7.3. Перетворення агрегатних індексів у середні.

Метод обчислення загальних індексів. Правило перетворення агрегатних індексів у середні гармонійні.

Лабораторна робота за темою 7. Аналіз суспільно-правових явищ за допомогою індексного методу.

Тема 8. Статистичне вивчення зв'язку показників правової діяльності

8.1. Взаємозв'язки показників правової діяльності.

Основні завдання при дослідженні взаємозв'язків у соціально-правових явищах. Факторні та результативні ознаки. Функціональні та стохастичні зв'язки між явищами і процесами. Види взаємозв'язків показників.

8.2. Непараметричні методи зв'язку показників правової діяльності.

Методи оцінки щільності зв'язку. Показники оцінки тісноти зв'язку між ознаками. Метод виявлення кореляційних зв'язків.

8.3. Поняття про кореляційний зв'язок у правовій статистиці.

Сутність кореляційно-регресійного аналізу. Етапи проведення кореляційно-регресійного аналізу. Прийоми вибору форми рівняння регресії. Графічний аналіз зв'язку за допомогою кореляційного поля. Розрахунок параметрів рівня регресії. Визначення щільності зв'язку між показниками правової діяльності. Побудова довірчих інтервалів. Перевірка суттєвості зв'язку між показниками правової діяльності.

Лабораторна робота за темою 8. Кореляційно-регресійний та дисперсійний аналіз у правовій діяльності.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, лабораторних занять, тестові завдання і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі письмової контрольної роботи з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку (ІНДЗ), відповідно до графіку навчального процесу.

Критерії поточного оцінювання знань студентів:

Лекції (1 бал):

0,5 – присутність на лекції;

0,5 – активна участь в обговоренні питань лекції.

Лабораторна робота (4 бали):

1 – присутність на лабораторному занятті;

1 – активна участь у вирішенні лабораторних завдань;

1 – лабораторну роботу виконано вірно;

1 – захист звіту з лабораторної роботи відповідно до графіку навчального процесу.

Тести (2 бали):

25% правильних відповідей – 0,5 бали;

50% правильних відповідей – 1 бал;

75% правильних відповідей – 1,5 бали;

100% правильних відповідей - 2 бали.

Письмова контрольна робота (8 балів):

8 – усі завдання вирішені вірно, зроблено обґрунтовані висновки щодо проаналізованої ситуації;

7 – усі завдання вирішені вірно, але студент припустив деякі неточності у формулюванні економічних висновків;

6 – усі завдання вирішені вірно, але студент зробив не повні економічні висновки;

5 – усі завдання вирішені, але студент припустився незначних помилок у вирішенні завдань та формулюванні висновків;

4 – усі завдання вирішені, але студент припустився значних помилок у їх вирішенні та формулюванні висновків;

0 – студент не з'явився на модульну контрольну роботу.

ІНДЗ (20 балів):

1-3 балів – тільки сформовано інформаційний простір дослідження;

4-6 балів – правильно сформовано інформаційну базу, надано обґрунтування та раціональне використання сучасних методів бізнес-аналітики та візуалізації даних;

7- 9 балів - правильно сформовано інформаційну базу, надано обґрунтування та раціональне використання статистичних методів, однак деякі неточності мають елементи візуалізації отриманих результатів;

10-12 балів - правильно сформовано інформаційну базу, надано обґрунтування та раціональне використання статистичних методів та показників, однак відсутня економіко-правова інтерпретація результатів аналізу;

13 балів – аналітичний звіт підготовлено методично вірно, витримана структура, правильно сформовано інформаційну базу, надано обґрунтування та раціональне використання статистичних методів та візуалізації отриманих результатів, економіко-правова інтерпретація результатів аналізу є вірною.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та

наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни «Правова статистика» здійснюється у формі захисту індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ). ІНДЗ охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен студент обирає сферу дослідження, формує інформаційний простір та визначає методи (прийоми, способи) оцінки та аналізу суспільно-правових явищ та процесів. Результатом виконання ІНДЗ є підготовка аналітичного звіту та його захист.

Завданням ІНДЗ є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу ІНДЗ оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

Студент не може бути допущений до складання заліку, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 60 балів.

Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час захисту ІНДЗ, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60, а максимальна – 100 балів (табл. 4.1).

Таблица 4.1

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекції	Лабораторні заняття	Тестові завдання	Письмова контрольна робота	ІНДЗ	Усього
теорети ко- методол огічні основи	Тема 1. Вступ до правової статистики: предмет, завдання метод,	1					1
	1 тиждень						

	Тема 2. Статистичне спостереження явищ і процесів правової діяльності	2 тиждень	1	4	2			7	
		3 тиждень	1					1	
	Тема 3. Зведення і групування показників правової діяльності	4 тиждень	1	4	2			7	
		5 тиждень	1					1	
Змістовий модуль 2. Методи дослідження та аналізу складових суспільно - правових систем	Тема 4. Узагальнюючі статистичні величини, їх застосування у правовій статистиці	6 тиждень	1	4	2			7	
		7 тиждень	1					1	
	Тема 5. Середні величини та їх застосування у правовій статистиці	8 тиждень	1	4	2	8		15	
		9 тиждень	1					1	
		10 тиждень	1					1	
	Тема 6. Ряди динаміки та їх застосування у правовій статистиці	11 тиждень	1	4	2			7	
		12 тиждень	1					1	
	Тема 7. Індекси у правовій статистиці	13 тиждень	1	4	2			7	
		14 тиждень	1					1	
	Тема 8. Статистичне вивчення зв'язку показників правової діяльності	15 тиждень	1	4	2			7	
		16 тиждень	1			8		9	
		Залік	17 тиждень		4	2		20	26
	Усього			16	32	16	16	20	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену , курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Рекомендована література

5.1. Основна

1. Безрученко В.С., Білоус В.Г. та ін.. Правова статистика: навч. посібник. – К., 1998 р.
2. Захожай В.Б., Федорченко В.С. Правова статистика: навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.
3. Кальман А.Г., Христич І.О. Правова статистика: навч. посіб. – Харків, 1999
4. Навроцька Н. Г. Правова статистика : навч. посіб. / Н. Г. Навроцька. – К.: Знання, 2007. – 280 с
5. Правова статистика: курс лекцій НАВСУ. – К., 2000
6. Правовая статистика [Текст]: учеб. / ред.: В.С. Лялин, А.В. Симоненко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013.
7. Статистика: Навч. Посібник/ за ред Раєвневої О.В. - Х.: ВД "Інжек", 2011. - 504 с.
8. Трофімова Г. Г. Правова статистика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Г. Г. Трофімова. – К. : КНЕУ, 2000. – 75 с.

5.2. Додаткова

9. Кальман О. Г. Правова статистика : підручник / О. Г. Кальман, І. О. Христич. – Х. : Право, 2004. – 304 с
10. Правова статистика : підручник / В. В. Василевич та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. – К. , 2000. – 336 с.
11. Кальман О. Г. Статистичний облік і звітність у правоохоронних органах України : наук.-практ. посіб. / Кальман О. Г., Христич І. О. – Х.: ІВПЗ АПрН України : Гимназія, 2002. – 140 с.

5.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

12. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua>
13. Офіційний сайт Єдиного державного реєстру судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
14. Офіційний сайт Державної служби статистики країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>